

Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка

Технологічний факультет

*Кафедра педагогіки, психології і методики
технологічної освіти*

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичний посібник для студентів IV курсу
спеціальності 6.010103 – Технологічна освіта

Чернігів – 2010

УДК 378.147.091.33-027.22

ББК Ч 489.518

П 24

Педагогічна практика. Методичний посібник для студентів IV курсу технологічного факультету спеціальності 6.010103 – Технологічна освіта / Укладачі О.Г. Видра, Г.В. Джевага, В.О. Дідух, Н.М. Носовець, В.М. Полетай, Г.А. Хоменко / За ред. Пискун О.М. – [вид. 3-тє, перероб.] – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. – 2010. – 36 с.

Посібник призначений для студентів IV курсу технологічного факультету Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, які проходять педагогічну практику в загальноосвітніх навчальних закладах.

У посібнику детально висвітлені завдання та обов'язки студентів-практикантів на період практики, обов'язки керівників практики, представлено добірку методичних матеріалів і порад щодо проведення поточної навчально-виховної роботи в школі з предметів та оформлення звітної документації.

Посібник може бути використаний керівниками-організаторами педагогічної практики та методистами вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Стрілець С.І. – завідувачка кафедри педагогіки і методики початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, доцент, кандидат педагогічних наук.

Люлька В.С. – завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін і креслення Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, доцент, кандидат педагогічних наук.

Рекомендовано до друку кафедрою педагогіки, психології і методики технологічної освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (Протокол № 3 від 27.10.2010 р.)

ВСТУП

Законом України "Про вищу освіту" та "Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах" передбачена така форма організації навчання як практична підготовка студентів. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавра і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь.

Педагогічна практика студентів технологічного факультету здійснюється на науково-теоретичній і методичній основі, яка закладається в процесі вивчення нормативної та базової спеціальної частини навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю 6.01.00.03 – Технологічна освіта, передусім таких, як теорія педагогіки, загальна, вікова та педагогічна психологія, теорія і методика трудового навчання, методика виховної роботи, практикум у навчальних майстернях тощо.

При розробці методичного посібника використовувались наступні джерела: Закон України "Про освіту", Закон України "Про загальну середню освіту", Закон України "Про вищу освіту", Національна доктрина розвитку освіти, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, Програма педагогічної практики.

Цілями педагогічної практики є:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань з психолого-педагогічної і фахової методичної підготовки;
- безпосередня участь у підготовці та проведенні уроків різного типу з предметів трудове навчання та інформатика із застосуванням різноманітних форм і методів навчання;
- виконання функцій класного керівника і проведення позаурочних та позакласних виховних заходів;
- формування у студентів педагогічних професійних якостей, інтересу до науково-дослідної роботи в галузі педагогічних наук;
- вивчення й узагальнення педагогічного досвіду учителів;
- залучення студентів до громадсько-корисної діяльності та роботи з професійної орієнтації в школі.

Педагогічна практика проводиться на основі договору про дозвіл використання в якості базових для проходження практики середніх загальноосвітніх закладів міста й області, укладеного між Чернігівським національним педагогічним університетом та Управлінням освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації.

Під час педагогічної практики студенти організують свою діяльність відповідно до вимог Статуту школи і правил внутрішнього розпорядку, виконують розпорядження адміністрації школи та керівника педагогічної практики.

Студент-практикант повинен бути для учнів класу взірцем організованості, дисциплінованості, ввічливості та працездатності. Його робочий день становить 6 годин. Студенти-практиканти повинні з'являтися до школи за 15 хвилин до початку занять.

У випадку невиконання вимог, які пред'являються до студента-практиканта, він може бути усунутий від проходження педагогічної практики.

Під час практики закладається фундамент досвіду професійної діяльності вчителя трудового навчання, формуються професійні якості особистості вчителя-вихователя, проявляються здібності до педагогічної творчості.

Даний методичний посібник адресовано студентам-практикантам IV курсу та організаторам педагогічної практики – методистам зі спеціальності, консультантам з педагогіки, психології та шкільної гігієни.

ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Особливістю педагогічної практики є те, що вона має характер психолого-педагогічного практикуму, допомагає студентові співвіднести теоретичні знання про навчально-виховний процес з реальною шкільною дійсністю.

Основними завданнями педагогічної практики є:

- виховання професійно значущих якостей особистості вчителя, потреби в педагогічній самоосвіті;
- виховання стійкого інтересу та любові до професії вчителя;
- закріплення, поглиблення та збагачення психолого-педагогічних і спеціальних знань в процесі розв'язування конкретних педагогічних ситуацій;
- формування та розвиток професійних навичок та умінь;
- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в загальноосвітній школі, з передовим педагогічним досвідом.

Діяльність студентів в період практики є аналогічною професійній діяльності вчителя, адекватна змісту і структурі педагогічної діяльності, що організується в реальних умовах школи. Вона характеризується тими ж різноманітними відносинами (з учнями, їх батьками, вчителями, студентами) і функціями, що і діяльність учителя. Тому ця діяльність повинна ґрунтуватися на професійних знаннях, спиратися на відповідний теоретичний фундамент.

- Під час педагогічної практики потрібно оволодіти такими **вміннями**:
- визначати конкретні навчально-виховні задачі, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів;
 - вивчати особистість школяра і особливості колективу учнів з метою діагностики і проектування їх розвитку та виховання;
 - здійснювати поточне і перспективне планування педагогічної діяльності (навчальної та позаурочної з предмету, позакласної виховної роботи і т. ін.);
 - використовувати різноманітні форми і методи організації навчально-пізнавальної, трудової, творчої, ігрової діяльності учнів, організовувати колектив учнів на виконання поставлених задач;
 - співпрацювати з учнями, вчителями, класними керівниками, батьками та іншими особами, що беруть участь у вихованні дітей;
 - спостерігати та аналізувати навчально-виховну роботу, коректувати її.

ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА ТА МЕТОДИСТІВ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

2.1. Обов'язки студента-практиканта:

- знаходитись в школі протягом 5 днів на тиждень, не менше 6 годин на день (при цьому один день на тиждень виділяється студентові в якості методичного);
- виконувати всі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики, ретельно готуватись до проведення уроків і позакласних заходів, проводити психолого-педагогічні дослідження для підготовки випускної роботи бакалавра;
- впродовж педпрактики вести педагогічний щоденник;
- дотримуватись внутрішнього режиму школи, виконувати розпорядження адміністрації школи та керівника педпрактики;
- подати звіт та необхідну документацію через 2-3 дні після закінчення практики.

2.2. Права студента-практиканта:

- звертатися по допомогу з усіх питань до керівника практики, методистів та адміністрації школи;
- вносити пропозиції щодо удосконалення організації та проведення педагогічної практики;
- брати участь у засіданні педагогічної ради школи;
- користуватися шкільною бібліотекою, навчально-методичними матеріалами, які наявні в шкільній майстерні;

- студенту, який не виконав програму практики без поважних причин, радою факультету може бути надано право проходження практики повторно без відриву від навчальних занять в університеті. Студент, який повторно отримав негативну оцінку з педпрактики, відраховується з вищого навчального закладу.

2.3. Обов'язки старости групи студентів-практикантів:

- здійснювати облік відвідування студентами школи;
- слідкувати за своєчасністю записів студентів-практикантів та методистів у щоденнику педпрактики;
- повідомляти студентів про консультації, доручення керівника педпрактики, методистів;
- організувати роботу з підготовки і збирання матеріалів для виставки, що проводитиметься на факультеті після завершення педагогічної практики (наочні посібники до занять, виготовлені студентами, фото- і відеоматеріали, кращі конспекти уроків тощо).

2.4. Обов'язки керівника педпрактики:

- розробляє програму, завдання, вимоги до проходження та оцінювання діяльності студентів-практикантів під час походження педагогічної практики;
- розподіляє студентів на групи, закріплює їх за школами;
- готує наказ про проведення педагогічної практики;
- організовує та проводить настановчу конференцію для студентів-практикантів;
- контролює роботу групових керівників-методистів педпрактики;
- організує проведення підсумкової конференції за участю керівників практики і працівників шкіл;
- підводить підсумки педагогічної практики на факультеті та готує звіт.

2.5. Обов'язки викладача-методиста з фаху:

- здійснює загальне керівництво і несе відповідальність за практику закріпленої за ним групи студентів;
- спільно з заступником директора з навчальної роботи загально-освітнього навчального закладу ознайомлює студентів зі школою, вчителями-предметниками, розподіляє студентів за класами основної школи;
- спільно з учителями визначає для кожного студента теми уроків, позакласних заходів, виховних годин, методичних днів;
- спільно з керівником практики затверджує складений студентом-практикантом індивідуальний план навчальної і виховної роботи на період педагогічної практики;
- консулює студентів з питань підготовки та проведення уроків і позакласних заходів;

- перевіряє, затверджує і оцінює розроблені студентами плани-конспекти уроків;
- відвідує всі залікові навчальні заняття, що проводяться студентами, аналізує і оцінює їх проведення;
- здійснює контроль за практикою студентів, вчасно виявляє недоліки і вживає заходи щодо їх усунення;
- готує студентів до виступу на підсумковій конференції з педагогічної практики, допомагає в оформленні матеріалів для виставки;
- бере участь у настановчій і підсумковій конференціях, присвячених педагогічній практиці студентів.

2.6. Обов'язки методиста-консультанта з педагогіки і психології:

- контролює виховну роботу студента-практиканта у закріпленому за ним класі;
- надає допомогу студентам, консультує їх з актуальних питань навчання і виховання, врахування індивідуальних особливостей учнів;
- надає допомогу в підготовці та проведенні виховних заходів;
- відвідує виховні заходи, які проводить студент-практикант;
- спільно з іншими студентами-практикантами аналізує та оцінює проведений виховний захід;
- керує роботою студентів з вивчення особистості та колективу учнів, дає рекомендації щодо написання психолого-педагогічної характеристики учня, слідкує за виконанням інших завдань з психології і педагогіки, передбачених програмою практики;
- бере участь у настановчій і підсумковій конференціях з педагогічної практики.

ЕТАПИ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

I. Допуск до педагогічної практики. До педагогічної практики допускаються студенти IV курсу, що виконали навчальний план (навчання) з методики трудового навчання та інформатики.

II. Розподіл студентів за загальноосвітніми навчальними закладами міста Чернігова та області.

На настановчій конференції за участю керівника практики, методистів з фаху та консультантів з педагогіки, психології і шкільної гігієни студентів ознайомлюють з порядком проходження педагогічної практики, її завданнями, формою звіту і переліком звітної документації. Також до відома студентів доводиться наказ про розподіл практикантів та керівників-методистів у загальноосвітні заклади, студенти-старости отримують направлення, щоденники педагогічної практики на групу та бланк відомості на оплату роботи вчителів.

III. Закріплення студента-практиканта за класом.

Заступник директора з навчальної роботи разом з керівником практики закріплюють студентів-практикантів за класами, в яких вони будуть проводити уроки трудового навчання, інформатики, виконувати обов'язки класного керівника та проводити необхідні дослідження.

IV. Складання індивідуального плану навчальної та виховної роботи кожного студента-практиканта та затвердження його керівником практики і методистами.

Протягом першого тижня студенти вивчають особливості класів та окремих учнів, ознайомлюються з календарно-тематичними планами вчителів трудового навчання й інформатики, планом виховної роботи класного керівника. На основі календарно-тематичних планів вчителів кожен студент складає свій план навчальної і виховної роботи на період проходження педагогічної практики (розміщений в журналі педагогічної практики), який узгоджується з вчителями та затверджується методистами. Індивідуальний план містить такі розділи:

1. Ознайомлення з загальноосвітнім навчальним закладом (бесіда з адміністрацією школи, розподіл за класами, знайомство з учителями трудового навчання й інформатики та класним керівником; вивчення складу класу та якостей учнів; вивчення календарно-тематичних планів з трудового навчання, інформатики та плану виховної роботи класного керівника в закріплених класах на даний семестр; ознайомлення з матеріально-технічною базою шкільної майстерні та кабінету інформатики; присутність на уроках вчителів, їх аналіз, спостереження за учнями, вивчення методики роботи вчителів-наставників);

2. Навчальна робота (визначення разом з учителями за календарно-тематичними планами тем уроків трудового навчання (*мінімум чотири*) та інформатики (*мінімум три*), які проводитиме студент; підготовка (складання робочих планів-конспектів, підготовка необхідного дидактичного матеріалу), проведення і самоаналіз цих уроків; присутність на уроках, які проводять інші студенти-практиканти, їх аналіз; виготовлення наочного посібника для школи);

3. Виховна робота в закріпленому класі (визначення разом з класним керівником за його планом тем виховних заходів (*мінімум три*); підготовка (складання робочих планів-сценаріїв та підготовка необхідних матеріалів), проведення і самоаналіз виховних годин; присутність на виховних заходах, які проводять інші студенти-практиканти, їх аналіз; допомога і активна участь у всіх виховних заходах, що проводить класний керівник, допомога в оформленні документації);

4. Позаурочна і позакласна робота з предметів та методична робота (вивчення планів роботи гуртків, факультативів технологічного профілю, які працюють у школі; відвідування позаурочних занять, допомога вчителям у їх проведенні; організація і проведення виховного заходу з трудового навчання чи інформатики – тематичного вечора, конкурсу, екскурсії тощо; активна участь у загальношкільних заходах; присутність на батьківських зборах, засіданнях педагогічної ради школи; суспільно-корисна робота в школі);

5. Навчально-дослідницька робота (вивчення досвіду роботи педагогів школи; дослідження особливостей учнів класу та відносин у класному колективі з використанням різноманітних діагностичних методик; на основі проведених досліджень складання детальної психолого-педагогічної характеристики одного з учнів класу; виконання досліджень зі шкільної гігієни; проведення необхідних психолого-педагогічних досліджень для написання випускної роботи бакалавра).

V. Здійснення навчально-виховної роботи студента-практиканта.

5.1. Проведення уроків трудового навчання й інформатики та позаурочної і позакласної роботи з предметів.

Протягом першого тижня студенти спостерігають та аналізують діяльність вчителів на уроках. Визначивши рівень підготовки учнів і особливості роботи вчителя у класі, за яким закріплений студент-практикант, слід розпочати розробку розгорнутих планів-конспектів уроків та підготовку усіх необхідних дидактичних матеріалів до уроку. У визначений час, після перевірки та затвердження плану-конспекту вчителем, провести урок. По закінченню уроку хід проведеного заняття обговорюється з вчителем, методистом та іншими студентами-практикантами, які були присутні на уроці, після чого виставляється оцінка в щоденник.

За час проходження педпрактики рекомендується також підготувати та провести позаурочний або позакласний захід, пов'язаний з трудовим навчанням чи інформатикою – шкільну олімпіаду, заняття предметного гуртка, тематичний вечір, конференцію, усний журнал, конкурс тощо.

5.2. Здійснення виховної роботи в класі та методичної роботи.

Протягом педагогічної практики студент-практикант виконує обов'язки класного керівника у класі, за яким його закріплено.

Протягом першого тижня студент-практикант, ознайомившись з планом виховної роботи класного керівника на поточний семестр, відвідує виховний захід, що проводить класний керівник, визначає рівень вихованості, стан дисциплінованості, громадської активності учнів у закріпленому класі, стиль спілкування класного керівника з учнями.

Ознайомившись з роботою та документацією класного керівника, необхідно зробити кількісний аналіз усіх форм роботи, включених до плану роботи класного керівника (скільки серед запланованих заходів словесного характеру, практичних, розважальних, пізнавальних, творчих) та оцінити їхнє співвідношення з точки зору педагогічної доцільності.

Ознайомлюючись з виховною системою класного керівника в класі, доцільно виконати наступні завдання:

1. З'ясувати, як організовано чергування в класі, які функції чергових, чи є графік чергування.

2. З'ясувати, як організовано чергування учнів по школі. Функції чергового вчителя та учнів.

3. З'ясувати, яка робота проводиться вчителями-предметниками для попередження початкового рівня навчальних досягнень школярів. Роль класного керівника у попередженні початкового рівня навчальних досягнень. Які заходи для цього проводяться (тематичні класні години, оформлення пам'яток "Умій вчитися" в класному куточку і т. ін.).

4. Проаналізувати поведінку учнів на уроках, причини її порушення, методи та прийоми педагогічного впливу вчителів на учнів.

5. Відвідати класну годину, яку проводить класний керівник, з'ясувати особливості її проведення, активність учнів. По можливості взяти участь у її проведенні. Здійснити її аналіз.

На подальших чотирьох тижнях студенти-практиканти повинні:

1. Самостійно підготувати і провести три виховні заходи.

2. Взяти участь у поточній виховній роботі класного керівника щодо формування учнівського колективу, роботі з учнівським самоврядуванням, проведенні батьківських зборів, відвідуванні засідань педагогічної ради школи тощо.

3. Взяти участь у проведенні загальношкільного виховного заходу.

4. Ознайомитися з навчальними програмами та методикою роботи гуртків, секцій, об'єднань, що працюють у школі, вивчити пізнавальні інтереси учнів.

5. Фіксувати результати спостережень та аналізи усіх заходів у робочому зошиті, скласти фотоальбом чи зняти відеофільм про роботу під час педпрактики.

5.3. Здійснення навчально-дослідницької роботи.

Впродовж педпрактики студент-практикант виконує ряд психолого-педагогічних досліджень з використанням різноманітного діагностичного інструментарію (спостереження, вивчення документації, аналіз продуктів діяльності учнів класу, бесіди, анкетування, психологічні та соціометричні методики).

В обов'язки студента-практиканта входить:

1. Вивчення досвіду навчальної та виховної роботи педагогів школи;
2. Дослідження міжособових стосунків у класному колективі;
3. Складання детальної психолого-педагогічної характеристики одного з учнів класу на основі результатів проведених досліджень;
4. Проведення необхідних психолого-педагогічних досліджень для написання випускної роботи бакалавра.
5. Виконання завдань зі шкільної гігієни, що включають:
 - оцінку рівня фізичного розвитку групи учнів (не менше 5 чоловік) в закріпленому класі.
 - проведення гігієнічної оцінки класної кімнати: а) визначення розмірів (площа, кубатура в розрахунку на 1 учня); б) оцінку повітрообміну; в) оцінку освітлення (природне та штучне, провести відповідні розрахунки); г) визначення підбору і відповідності розмірів шкільних меблів до зросту учнів.
 - гігієнічну оцінку розкладу уроків.
 - висновки по кожному пункту (порівняння з нормами).

VI. Оформлення звітної документації (останній тиждень).

Остаточне оформлення усієї документації з педпрактики (її перелік наводиться нижче), складання характеристики роботи студента-практиканта класним керівником, її завірення.

VII. Участь у підсумковій конференції. Захист результатів педагогічної практики здійснюється впродовж першого тижня після закінчення її терміну в спеціально створених на факультеті комісіях у формі конференції. За результатами конференції та на основі отриманих за весь період практики балів студенти-практиканти отримують диференційований залік.

ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ВИМОГИ ДО ЇЇ ОФОРМЛЕННЯ

Після закінчення педагогічної практики (в триденний термін) студенти-практиканти подають документацію:

Методисту з трудового навчання:

1. Заповнений щоденник педагогічної практики студента-практиканта з проставленими вчителями оцінками за проведені уроки і виховні заходи та їх підписами.

2. Оформлений робочий зошит.

3. Метою оптимізації діяльності, студентам-практикантам рекомендується щоденно вести нотатки в робочому зошиті.

Робочий зошит повинен містити наступні розділи.

Інформаційний розділ. В перший день педагогічної практики, для швидкого пристосування до особливостей організації навчального процесу в школі, слід на першій сторінці записати:

- адресу школи;
- прізвища, ім'я та по батькові директора, заступників директора з навчальної та виховної роботи, класного керівника класу, за яким закріплений студент-практикант, вчителів трудового навчання (обслуговуючої праці) та інформатики;
- розклад дзвінків у школі;
- розклад уроків класу, за яким закріплений студент-практикант;
- список учнів класу;
- схему розташування робочих місць, за якими сидять учні класу на уроці трудового навчання (обслуговуючої праці) та інших уроках;
- календарний план виховних заходів класного керівника з графою власних заміток та змін виховного процесу;
- календарно-тематичний план уроків з трудового навчання та інформатики для класу, за яким закріплений студент-практикант. В таблиці календарно-тематичного плану необхідно залишити графу для власних заміток та місце для внесення змін та пропозицій щодо вивчення певної теми уроку;
- перелік гуртків, секцій, студій, що працюють у школі.

Практичний розділ. Другий розділ слід вести по датам, занотовуючи індивідуальні завдання на кожний день, розробки планів-конспектів уроків та виховних заходів, які проводить студент-практикант протягом педагогічної практики. Всі плани-конспекти повинні бути узгоджені з вчителем та перевірені методистом за день до проведення заняття. Також в цьому розділі студенти записують виконання завдань педагогічної практики; протоколи спостережень за діяльністю та поведінкою учнів, результати діагностування учнів, їх обробку та інтерпретацію; аналізи відвіданих уроків, що проводили студенти-практиканти; результати та аналіз виконання учнями контрольної роботи (самостійної чи тематичної) до вивчення теми чи наприкінці її вивчення; свої зауваження та зміни, які необхідно внести до методики вивчення теми в цілому та по уроках зокрема, спрямовані на усунення виявлених недоліків тощо.

3. *Характеристика студента-практиканта*, написана класним керівником, підписана вчителями трудового навчання, інформатики, класним керівником, директором і завірена печаткою школи.

4. *Розгорнутий план-конспект уроку трудового навчання*. План-конспект повинен бути оформлений на аркушах формату А4 з дотриманням усіх вимог, з самоаналізом та оцінкою вчителя трудового навчання за п'яти бальною шкалою, завіреною його підписом.

5. *Виготовлені дидактичні матеріали до уроків трудового навчання* (наочність, картки-завдання, пристрої, пристосування тощо).

Методисту з інформатики:

6. *Календарно-тематичний план з інформатики* (записаний у робочому зошиті).

7. *Робочі плани-конспекти уроків інформатики*, проведених студентом за період педагогічної практики з самоаналізом (записані у робочому зошиті).

8. *Розгорнутий план-конспект уроку інформатики*. План-конспект повинен бути оформлений на аркушах формату А4 з самоаналізом та оцінкою вчителя інформатики за п'яти бальною шкалою, завіреною його підписом.

9. *Виготовлені дидактичні матеріали до уроків інформатики* (наочність, картки-завдання, тестові завдання до самостійної роботи, мультимедійні презентації тощо).

Методисту-консультанту з педагогіки та психології:

10. *План виховної роботи в класі на семестр* з особистими доповненнями студента-практиканта (записаний у робочому зошиті).

11. *Робочі плани-конспекти виховних заходів*, які проводив студент-практикант, з самоаналізом (записані у робочому зошиті).

12. *Розгорнутий план-конспект виховного заходу*. План-конспект необхідно оформляти на аркуші формату А4, з усіма необхідними для його проведення матеріалами, з самоаналізом та аналізом проведеного заходу класним керівником, з оцінкою за п'яти бальною шкалою та його підписом.

13. *Розгорнуту психолого-педагогічну характеристику учня*. Психолого-педагогічну характеристику необхідно оформлювати на аркуші формату А4, за такою структурою: загальні відомості про учня і його батьків, характеристика навчальних досягнень, морально-вольові риси учня, розумовий розвиток, наявні здібності та якості особистості, положення та роль учня у класному колективі, пропозиції щодо індивідуальної виховної роботи з учнем. Психолого-педагогічна характеристика повинна бути завірена класним керівником на титульній сторінці.

Методисту зі шкільної гігієни

14. *Звіт про виконання завдань із шкільної гігієни*, оформлений на листку-вкладиші.

Керівнику практики:

15. *Фото- та відеоматеріали* для виставки, зроблені студентом (або групою студентів) впродовж проходження педагогічної практики (фото майстерень, навчальних кабінетів, робочих моментів уроків та виховних годин, відеозаписи уроків та класних годин, проведених студентами тощо).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Захист педагогічної практики відбувається на підсумковій конференції, після виступу старост груп практикантів.

Диференційований залік виставляється комісією, до складу якої входять методисти, що працювали зі студентами-практикантами під час педагогічної практики. Оцінка за діяльність студента-практиканта визначається сумою балів, набраних студентом під час педагогічної практики з усіх видів робіт, що представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл балів за видами роботи студента-практиканта

<i>Види робіт</i>	<i>Кількість проведеної роботи</i>	<i>Бали</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>	<i>Оцінює</i>
<i>I. Ознайомлення зі школою</i>				
Виконання пунктів 1-10 плану навчальної та виховної роботи	10	1	10	Груповий методист
<i>II. Навчальна робота з предметів</i>				
Проведення уроків трудового навчання	4	5	20	Методист з трудового навчання
Проведення уроків інформатики	3	5	15	Методист з інформатики
Виготовлений наочний посібник або дидактичний матеріал для уроку трудового навчання	1	5	5	Методист з трудового навчання
Виготовлений наочний посібник або дидактичний матеріал для уроку інформатики	1	5	5	Методист з інформатики
<i>III. Виховна робота</i>				
Проведення класних годин та інших виховних заходів	3	5	15	Консультант з педагогіки і психології
Психолого-педагогічна характеристика учня	1	10	10	
<i>IV. Стан оформленої документації</i>				
Розгорнутий план-конспект уроку трудового навчання	1	5	5	Методист з трудового навчання
Розгорнутий план-конспект уроку інформатики	1	5	5	Методист з інформатики
Розгорнутий план-конспект виховного заходу	1	5	5	Консультант з педагогіки і психології
Виконане завдання зі шкільної гігієни	1	5	5	Методист зі шкільної гігієни
<i>Всього</i>			100	

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Першочерговим документом, яким керується вчитель у перспективному плануванні навчально-виховного процесу з трудового навчання є навчальна програма, затверджена Міністерством освіти і науки України. Відповідно до цього нормативного документа вчителем складається календарно-тематичний план занять трудового навчання на навчальний рік чи семестр. Календарно-тематичний план досвідчених вчителів-методистів може мати скорочений вигляд, проте студенти-практиканти повинні переносити його в свій робочий зошит у розгорнутому вигляді з урахуванням вимог методики навчання та виховання.

Поточне планування уроку студентом-практикантом відбувається вже з урахуванням системи занять відповідного розділу календарно-тематичного плану. Кожний урок повинен мати логічний зв'язок з попереднім і гармонійно переходити в наступний згідно принципу послідовності навчання. Цей дидактичний принцип реалізовується завдяки включенню у хід уроку певних його етапів. Такий етап уроку, як актуалізація опорних знань учнів, проводиться для пригадування знань минулих тем та наявного життєвого досвіду, з метою полегшення формування знань нової теми. Технологія виготовлення певного об'єкту праці пов'язує сформовані знання та вміння виконання технологічних операцій на різних уроках в єдине ціле.

Основним документом для проведення уроку з певної теми є його план-конспект. Важливими вимогами до плану-конспекту уроку трудового навчання є чітке визначення його дидактичної мети, правильний вибір типу і структури уроку, форм, методів і прийомів навчання.

У плані-конспекті уроку вказується: назва практичної (лабораторно-практичної) роботи, наводиться перелік наочних посібників, матеріалів і інструментів, які передбачено використати на уроці, розкриваються міжпредметні зв'язки, а також детально розписується проведення кожного з етапів уроку.

Для визначення дидактичних цілей уроку у педагогіці виділяють навчальну, виховну і розвиваючу **мету уроку**.

Навчальна мета передбачає конкретизацію того розділу навчальної програми, у якому вказується, що учень повинен знати і вміти. Формулювання мети може починатися наступним чином: "сформувати, знання (вміння)...", "засвоїти знання...", "закріпити навички...", "повторити...", "узагальнити...", "поглибити...". Навчальна мета уроку визначається кінцевим його результатом. Вона досягається на уроці

розв'язанням відповідних навчальних завдань, тобто формуванням в учнів необхідних знань, умінь, навичок, компетентностей.

Виховна мета уроку спрямовується на виховання в учнів дбайливого ставлення до інструментів і матеріалів; моральне виховання (виправлення учнями невдало виконаної роботи, організація взаємодопомоги і взаємоконтролю в процесі роботи, самооцінка результатів праці тощо); естетичне виховання (охайне оформлення технічної документації, художнє оформлення виробу тощо); виховання культури праці (дозування фізичних навантажень, ефективно розташування робочого інструменту на верстаку, контроль за робочою позою і рухами тощо).

Розвиваюча мета уроку передбачає розвиток мови школярів (особливо при вивченні нової термінології), розвиток м'язової системи (при вивченні технологічних операцій), розвиток психічних процесів (сприймання, мислення, уваги, пам'яті, уяви) тощо. Наприклад, на уроці трудового навчання, навчальною метою якого є формування умінь стругати деревину, розвиваючу мету можна сформулювати таким чином: «Розвиток координації рухів та м'язової системи рук».

Мета уроку повинна бути конкретною, а її реалізація має бути відображена у плані-конспекті уроку на різних його етапах.

Враховуючи тему заняття та систему знань і вмінь, які необхідно сформувати в учнів, визначають **тип уроку**. В залежності від дидактичних цілей уроку, розрізняють такі типи уроків: урок набуття учнями нових знань, урок формування вмінь і навичок, урок застосування знань у практичних роботах, урок систематизації і узагальнення знань, урок перевірки знань, умінь і навичок, комбінований урок.

Кожний тип уроку реалізується завдяки відповідній структурі уроку.

Для вчителя дуже важливо розподілити академічний час доцільно. Орієнтовний розподіл навчального навантаження у хвилинах по етапах заняття для кожного типу уроку 5-6 і 9 класів наведено у *таблиці 2*.

Для 7-8 класів, де на трудове навчання відводиться по дві години на тиждень, орієнтовний розподіл часу по етапам уроку наведено у *таблиці 3*.

При складанні розгорнутого плану-конспекту уроку трудового навчання обов'язковим є наповнення всіх етапів уроку змістом навчально-пізнавальних завдань та викладу матеріалу у формі діалогу "вчитель – учень", а також змістом різних видів інструктажів при виконанні практичної роботи.

План-конспект уроку повинен включати в себе зображення, технологічні й інструкційні картки, картки-завдання, мультимедійні посібники, роздатковий матеріал та готовий об'єкт праці, тобто увесь дидактичний матеріал, необхідний для проведення даного уроку.

Таблиця 2

Орієнтовний розподіл часу по етапах уроку для 5, 6 і 9 класів

<i>Основні етапи уроку</i>	<i>Тип уроку / розподіл часу у хвиликах</i>				
	Набуття нових знань	Формування вмінь і навичок	Застосування знань	Перевірки знань, умінь і навичок	Комбінований
Організаційна частина	2	2	2	2	2
Перевірка рівня засвоєння попередніх тем	5-7	5	5	35-38	5
Актуалізація опорних знань	2	2	2	–	2
Мотивація навчальної діяльності	1	1	1	–	1
Вивчення нового матеріалу	30-35	–	–	–	10-12
Вступний інструктаж	–	10-12	2-5	–	3
Практична робота	–	15-20	23-28	–	15-17
Заклучний інструктаж	2	2	2	2	2
Прибирання	1	3	3	3	3
Всього:	45	45	45	45	45

Таблиця 3

Орієнтовний розподіл часу по етапах уроку для 7-8 класів

<i>Основні етапи уроку</i>	<i>Тип уроку / розподіл часу у хвиликах</i>				
	Набуття нових знань	Формування вмінь і навичок	Застосування знань	Перевірки знань, умінь і навичок	Комбінований
Організаційна частина	1-3	1-3	1-3	1-3	1-3
Перевірка рівня засвоєння попередніх тем	10-15	5-10	10-15	70-75	7-10
Актуалізація опорних знань	2	2-5	5	–	2
Мотивація навчальної діяльності	1-3	2-3	2-3	1-2	2-3
Вивчення нового матеріалу	60-65	–	–	–	15-25
Вступний інструктаж	–	10-15	8-10	2-5	10-12
Практична робота	–	50-55	50	–	35-40
Заклучний інструктаж	5	10	10	5	5-10
Прибирання	2	5	5	5	5
Всього:	90	90	90	90	90

ОРІЄНТОВНА СХЕМА НАПИСАННЯ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ УРОКУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Тема:

Мета:

- навчальна:
- виховна:
- розвиваюча:
- профорієнтаційна (формулюється, якщо є можливість її реалізувати).

Об'єкт праці:

Практична робота (або лабораторна, лабораторно-практична):

Обладнання і матеріали (необхідні для виконання практичної роботи):

Наочність і технічні засоби навчання:

Міжпредметні зв'язки:

Тип уроку: комбінований.

ХІД УРОКУ

Форми і методи навчання	Зміст етапів уроку
Бесіда	I. Організаційна частина (1-2 хв.)
Фронтальне опитування Індивідуальна робота з картками-завданнями...	II. Перевірка рівня засвоєння попередньої теми (2-3 хв.)
Бесіда Розповідь Створення проблемної ситуації...	III. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності учнів (2 хв.)
Розповідь Бесіда	IV. Повідомлення теми, мети і завдань уроку (1 хв.)
Розповідь Пояснення Показ Проблемний виклад Робота з підручником Демонстрування фільму...	V. Вивчення нового матеріалу (7-10 хв.)
Бесіда за запитаннями Бліцопитування...	VI. Закріплення нових знань (2-3 хв.)
Практична робота	VII. Формування вмінь (20-23 хв.)
Пояснення Показ з поясненням	а) вступний інструктаж (3-5 хв.)
Самостійна робота учнів Консультації	б) поточний інструктаж (15-17 хв.)
Бесіда Рефлексія	в) заключний інструктаж (2-3 хв.)
	VIII. Прибирання робочих місць і майстерні (3 хв.)

ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Дата:

Клас:

Прізвище, ім'я, по батькові вчителя:

Тема заняття:

I. *Підготовка учнів до початку роботи на уроці.*

Готовність вчителя: робоче місце, посібники, заготовки та інструменти, технічні засоби навчання, план-конспект, настрої.

Готовність учнів: наявність робочого одягу, стан робочих місць, конспектів, загальний настрої класу.

Як проведено організаційний момент: привітання, перевірка присутніх, призначення чергових. Якими способами вчитель мобілізує увагу учнів і налаштовує клас на заняття.

Витрати часу на організаційну частину уроку.

II. *Підготовка учнів до свідомого засвоєння нового матеріалу.*

Як відбувається відновлення навчальної ситуації минулого уроку, висновки з минулої теми. Повторення раніше вивченого матеріалу і перевірка домашнього завдання: повнота охоплення питаннями по матеріалу, чіткість формулювання запитань, різноманітність і доцільність обраних форм і видів контролю, аналіз помилок, об'єктивність і гнучкість в оцінюванні відповідей і творчих робіт учнів.

Способи психологічної зарядки (створення внутрішньої мотивації) учнів на засвоєння нового матеріалу; яким чином викликаний інтерес до нової теми.

Витрати часу на цей етап уроку.

III. *Вивчення нового матеріалу.*

Як відбувся перехід до нового етапу уроку. Яким способом повідомлено тему і мету уроку.

Методика вивчення нового матеріалу: які застосовані методи і прийоми навчання, способи повідомлення нових знань, рівень грамотності і доступності викладу (науковість, логіка, переконливість, образність мовлення і т.д.); доцільність використання наочності і ТЗН, техніка показу, логічний зв'язок пояснення і показу, теорії з практикою, врахування міжпредметних зв'язків, використання навчального матеріалу у виховних цілях, підтримання навчального діалогу з учнями.

Поведінка вчителя в процесі вивчення нового матеріалу: зовнішній вигляд, манера триматися, жести і міміка, мовні особливості (темп і чіткість мовлення, інтонація, виразність, емоційність), знання матеріалу, емоційний стан (спокій, жвавість, нервозність, напруженість, розгубленість, роздратованість та ін.)

Як відбувається взаємодія з учнями. Способи активізації, зосередження і підтримання уваги учнів.

Витрати часу на цей етап.

IV. Виконання практичного завдання.

Чи логічно здійснено перехід до практичної частини уроку. Як учитель повідомляє тему і мету практичного завдання. Чи відповідає це завдання темі уроку, чи доцільним і посильним для учнів воно є. Як викликаний в учнів інтерес до його виконання.

а). *Вступний інструктаж.*

Технологічність інструктажу: дотримання логіки при поясненні прийомів роботи, наочність і доступність показу, хороший огляд для усіх учнів класу, чіткість супровідного коментарю. Чи приділено увагу дотриманню правил безпеки праці. Як відбувається зворотній зв'язок з учнями у процесі показу і пояснень.

Час, витрачений на вступний інструктаж.

б). *Самостійна робота учнів. Поточний інструктаж.*

Організаційні форми роботи учнів (індивідуальна, парна, групова, ланкова, фронтальна). Трудова культура учнів і роль учителя в її формуванні (технологічна дисципліна, порядок на робочих місцях, дотримання правил безпеки праці). Ступінь старанності учнів, взаємодопомога, виникнення утруднень в роботі та способи їх переборення.

Організація контролю за практичною роботою учнів, виявлення помилок і порушень, тактовність зауважень, своєчасність проведення поточного інструктажу, ступінь охоплення поточним інструктажем. Способи аналізу причин виникнення помилок (вчитель все пояснює сам чи спонукає учнів думати, шукати причини самим, залучає інших учнів).

Способи навчання учнів само- і взаємоконтролю. Способи стимулювання творчості школярів. Чи передбачені додаткові завдання для сильних учнів. Чи визначається вчителем ступінь розуміння теорії через працю.

Час, витрачений на практичну роботу учнів.

V. *Організаційно-завершальна частина уроку.*

Повнота і глибина підведення підсумків заняття: чи дано загальну оцінку роботи учнів класу, ставлення вчителя до позитивних і негативних явищ на уроці; чи обговорені типові помилки учнів та причини їх виникнення; чи проведена індивідуальна оцінка якості виконання практичної роботи кожним учнем, правильність застосування критеріїв і прояв педагогічного такту при оцінці робіт. Чи повідомляється домашнє завдання і яким чином.

Чи склався порядок прибирання робочих місць і майстерні в цілому.

Час, витрачений на підведення підсумків уроку і прибирання майстерні.

Загальні зауваження до уроку та його оцінка.

Чи досягнуто мету уроку. З яких етапів складався урок. Як здійснювався перехід від етапу до етапу. Доцільність витраченого часу на кожний етап. Чи в повній мірі виконано план уроку. Характер суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя й учнів. Врахування вчителем вікових та індивідуальних особливостей учнів. Соціально-психологічний клімат на уроці. Загальна оцінка навчального, розвивального і виховного ефекту даного уроку. Пропозиції та рекомендації.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПРОВЕДЕНОГО УРОКУ СТУДЕНТОМ-ПРАКТИКАНТОМ

1. Чи вдалося реалізувати намічений план уроку.
2. Чи були відхилення від плану і втрати часу, через які причини і як це вплинуло на хід і результат уроку.
3. Як вирішувалися навчальні, виховні, розвиваючі завдання уроку. Наскільки повно досягнуто мету уроку.
4. Які труднощі виникли на різних етапах уроку. Які їх причини. Чи були вони вирішені і яким чином.
5. Чи достатнім виявився мій рівень знань та практичних умінь для викладу нового матеріалу, відповідей на запитання учнів, кваліфікованої допомоги учням у виконанні практичної роботи.
6. Наскільки активними були учні на уроці. Чи цікавим і корисним для них був навчальний матеріал. Чи вдалося актуалізувати і врахувати суб'єктний досвід учнів. За якими ознаками можна було виявити ступінь зацікавленості учнів навчальним матеріалом.
7. Наскільки доцільними виявилися застосовані форми, засоби, методи і прийоми навчання. Які з них варто переосмислити і замінити на інші.
8. Як відбувалася взаємодія з учнями. Чи був врахований мною загальний настрій класу. Чи виникли труднощі у спілкуванні та через які причини. Чи тактовними і дієвими були способи підтримання робочої дисципліни на уроці.
9. Мое загальне самопочуття під час уроку. Як вплинув мій емоційний стан на характер спілкування з учнями, хід і результат уроку.
10. Який етап уроку було проведено найкраще, а який – найгірше. Чому.
11. Які найсильніші мої сторони виявилися в ході проведення даного уроку, а які найслабші. Яким чином можна їх вдосконалити.
12. Які головні висновки я зробив для себе з цього уроку. Загальні пропозиції щодо його покращення.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У КЛАСІ

Студент-практикант під час педагогічної практики активно включається в цілеспрямований навчально-виховний процес. І для того, щоб окремих виховний захід був ланкою виховної системи, необхідно ознайомитися з завданнями і змістом навчально-виховної роботи класного керівника на попередніх етапах, вивчити кожного учня окремо та колектив класу в цілому.

Виховний захід повинен виникати із конкретних життєвих ситуацій в класі, школі. При плануванні заходів слід враховувати:

- всенародні свята, знаменні дати, новини мистецтва, науки, спорту та ін.;
- вікові та індивідуальні особливості дітей даного класу, їх інтереси;
- задачі виховної роботи з даним класом, конкретні умови життя дітей, проблеми, які вони обговорюють;
- особливості класного колективу (ділові і міжособові стосунки в класі, роль активу та ін.)

Організація класної години повинна розпочинатися з психологічної підготовки учнів. Вони повинні чекати класну годину. Повідомлення про неї можна оформити у вигляді письмового оголошення і вивісити його в класному куточку.

Підготовка приміщення до класної години повинна складати певну частину загальної організаційної роботи. На дошці пишеться тема або вивішується плакат з назвою теми, а іноді й з питаннями, які будуть обговорюватись.

Тривалість класної години 20-30 хвилин, в старших класах – до 1,5 годин. Структура класної години складається із трьох частин: вступної, основної (змістової) та заключної.

Призначення вступної частини: мобілізувати увагу школярів, забезпечити досить серйозне і важливе ставлення до теми бесіди. Вступна частина допомагає перевести школярів у сферу безпосереднього вільного спілкування.

Тривалість вступної частини обмежена: учні вже через 5-7 хвилин повинні отримати нову інформацію, бо їх увага розсіється.

Призначення основної (змістової) частини визначається виховною метою класної години.

Під час заключної частини важливо створити у всіх учасників почуття задоволення, стимулювати самостійну діяльність учнів після класної години, викликати бажання внести пропозиції щодо роботи класу. Тривалість заключної частини – до 10 хвилин, щоб не "змити" враження від основного змісту.

При складанні плану класної години (або конспекту) ці три частини повинні бути чітко виділені.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА НАПИСАННЯ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ ВИХОВНОЇ ГОДИНИ

Тема:

Мета:

Матеріали та обладнання: (комп'ютер, мультимедійний проектор, телевізор, DVD-програвач, звукозаписи, відеофільми, картини, плакати, мультимедійні презентації і т. ін.)

I. Підготовчий етап.

Запропонувати учням заздалегідь такі завдання:

НАПРИКЛАД

1. Прочитати рекомендовану літературу, підготувати короткі повідомлення з питань теми;

2. Вивчити вірші;

3. Підготувати короткі сценки-мініатюри з питань теми, пісню, танок ...;

4. Оформити кабінет до виховної години.

II. Проведення основної змістовної частини – *зміст заходу у формі сценарію.*

III. Підведення підсумків проведеного заходу.

IV. Список використаних джерел.

V. Аналіз студентом проведеного заходу (*орієнтовна схема самоаналізу виховного заходу наводиться нижче*).

VI. Відгук класного керівника про захід, що провів студент, з його оцінкою.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Дата

Вид заходу:

Тема заходу:

Мета заходу:

- Відповідність теми та мети заходу віковим особливостям, інтересам і запитам учнів. Участь школярів у виборі теми заходу.

- Підготовка заходу до проведення.

- Характеристика змісту заходу.

- Проведення заходу, чіткість його етапів, тривалість.

- Участь учнів у проведенні заходу, їх активність і самостійність у підготовці й проведенні заходу, розподіл доручень. Увага, зацікавленість, дисципліна учнів під час проведення заходу.

- Організаційні здібності студента, його педагогічний такт.

- Оцінка педагогічних прийомів, які використані під час проведення виховного заходу.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Вивчення особистості та написання психолого-педагогічної характеристики учня проводиться в три етапи.

1. *Підготовчий етап*: підготовка необхідної документації, методик, розробка плану вивчення особистості учня, знайомство з ним.

2. *Етап збору інформації*. Використовуються декілька джерел інформації: 1) офіційні документи (журнал класу, щоденники та зошити учня, документація шкільного психолога, медичного працівника ...); 2) спостереження (результати цілеспрямованого сприймання певних проявів поведінки учня на уроках, перервах, в позаурочний час, зафіксовані документально); 3) психодіагностичні вимірювання (результати психодіагностики учня за допомогою валідних методик); 4) інформація класного керівника та вчителів, які працюють в даному класі; 5) інформація учнів класу, друзів; 6) результати бесіди з батьками учня; 7) результати особистого спілкування з учнем.

3. *Заключний етап* (обробка, аналіз, інтерпретація отриманої інформації, оформлення характеристики).

ОРІЄНТОВНА СХЕМА НАПИСАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

1. Загальні відомості про учня. У цьому розділі характеристики потрібно вказати ім'я учня, клас, в якому він навчається, дані про його сім'ю, умови проживання, відомості про зміну школи або класу (якщо це мало місце), загальний стан здоров'я учня.

2. Навчання та поведінка учня в класі. Потрібно дати повну характеристику навчальних досягнень учня (загальну та з окремих предметів); ставлення учня до навчання (мотивація навчальної діяльності, відвідування уроків, систематичність виконання домашніх завдань, ставлення до успіхів і невдач у навчанні); охарактеризувати рівень дисциплінованості (дисципліна та організованість на уроках, знання правил поведінки та їх виконання, наявність звичок культурної поведінки); розкрити особливості пізнавальної діяльності учня на уроках (особливості сприймання навчального матеріалу, зосередження уваги на уроках, активність).

3. Характеристика особистісного розвитку учня. Необхідно навести результати визначення рівня самооцінки учня, його спрямованості (зокрема професійної); вказати особливості системи ціннісних орієнтацій учня, розвитку його культури; зазначити, які має захоплення, які книги

учень читає, які телепередачі та фільми дивиться, яку музику слухає; дати інформацію про похвалу та скарги на учня з боку вчителів, а також про особливості співпраці учня з вчителями.

4. Розвиненість психічних пізнавальних процесів, характеристика психічних станів та властивостей особистості учня. Потрібно здійснити діагностику та навести дані про особливості розвитку відчуттів, сприймання, пам'яті, уваги, мислення, інтелекту, уваги, волі учня. З'ясувати тип темпераменту, рівень екстравертованості та інтровертованості, особливості характеру (його акцентуації тощо), особливості прояву емоцій (емоційна спрямованість тощо), задатки та здібності учня до праці. Зміст цього пункту характеристики обов'язково повинні супроводжувати результати досліджень та спостережень.

5. Особливості спілкування в класі. Дати інформацію про все, що стосується спілкування учня з однокласниками: його друзі і неприятели, характеристика спілкування з ними; наявність суперництва та співробітництва; прояви агресивності, упереджень, егоїзму, обманів тощо; особливості дружніх стосунків, поведінки в конфліктах, впливу на інших; прояви співпереживання, співчуття, взаєморозуміння; місце учня у формальній та неформальній структурі класу (чи є старостою, або лідером, чи належить до ядра, активу, пасиву або неприйнятих, обов'язки учня).

6. Громадська активність учня: особливості виконання громадських доручень учнем (сумлінність і активність у їх виконанні, тимчасові доручення, участь в позашкільних дитячих і громадських організаціях, позаурочних заходах); характер виконання громадської роботи (добровільність чи примусовість, уміння швидко організуватися, довести розпочату справу до завершення, захопити роботою інших, проявити ініціативу і творчість); вияв громадських рис характеру учня (товариськість, прагнення до чесності і справедливості, щирість у стосунках з однокласниками і вчителями, прояви альтруїзму та гуманізму тощо).

7. Висновки та рекомендації щодо виховання, розвитку і навчання учня. Джерелом інформації цього пункту характеристики є власні думки, судження, які ґрунтуються на результатах вивчення особистості учня та консультації з класним керівником. Зазвичай пропонуються рекомендації щодо збереження та подальшого розвитку сильних сторін розвиненості особистості учня, а також шляхи і способи вирішення виявлених проблем у навчанні, розвитку та вихованні, що студент реалізує під час проходження педагогічної практики, а також зазначає це у психолого-педагогічній характеристиці в цьому ж пункті.

Як додаток до характеристики потрібно прикріпити результати роботи з учнем (заповнені учнем бланки досліджень, кількісна, якісна обробка та

інтерпретація результатів (наприклад, соціограма), протоколи спостережень). Без таких даних результати, наведені у характеристиці, вважаються фіктивними.

Характеристика обов'язково узгоджується з класним керівником і ним же підписується.

Таблиця 4

Протокол спостереження за поведінкою учня

Дата	Об'єкт і предмет спостереження	Опис ситуації та обставин	Прояви поведінки учня, за яким ведеться спостереження	Попередні висновки

РЕКОМЕНДАЦІ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ІЗ ШКІЛЬНОЇ ГІГІЄНИ

I. Оцінка фізичного розвитку учнів.

Оцінка фізичного розвитку проводиться на основі аналізу антропометричних показників зросту, ваги і грудної клітки.

Зріст вимірюється за допомогою зростоміру, вага визначається за допомогою медичних вагів, обхват грудної клітки за допомогою сантиметрової стрічки (Великанова Л.В., Гуминский А.А. и др. Лабораторний практикум по возрастной физиологии и школьной гигиене. М., 1988. – С. 14).

Оцінку фізичного розвитку проводять методом сигмальних відхилень.

Суть цього методу полягає в тому, що показники розвитку учня (зріст, вагу, обхват грудної клітки) порівнюють із середніми арифметичними цих ознак (для відповідної статево-вікової групи), взятими з таблиць стандартів (Великанова Л.В., Гуминский А.А. и др. – 1988. – С. 17-18). Дані обстежень в тій чи іншій мірі відрізняються від середніх показників у бік збільшення або зменшення ознаки. Цю різницю з відповідним знаком (+ або –) ділять на $\pm\sigma$ (середнє квадратичне відхилення). Послідовно визначають сигмальні відхилення для зросту, ваги, обхвату грудної клітки. За величиною сигмальних відхилень визначають фізичний розвиток: середній ($M \pm 1\sigma$), вище середнього (M від 1 до 2σ), високий (M від 2 до 3σ), нижче середнього (M від -1 до -2σ), низький (M від -2 до -3σ).

На основі аналізу цих даних визначається одна з чотирьох груп фізичного розвитку:

- *1-а група* – діти добре фізично розвинуті. До цієї групи відносять всіх дітей з середніми, вище середніх, високими і нижче середніх показниками зросту при середніх і вище середніх показниках ваги і у обхвату грудної клітки.

- *2-а група* – надмірний фізичний розвиток, негармонійний (різниця між сигнальними відхиленнями зросту, ваги, обхвату грудної клітки 2 і більше), коли при тих же показниках зросту, що і в першій групі, виявлені високі показники ваги і обхвату грудної клітки, або тільки одного з цих показників.

- *3-а група* – фізичний розвиток нижче середнього. До цієї групи слід віднести дітей, що мають середній, вище середнього і високий зріст при недостатній вазі і обхваті грудної клітки (нижче середніх величин).

- *4-а група* – низький фізичний розвиток. До цієї групи відносяться діти:

а) з високими, вище середнього і середніми показниками росту при різкому відставанні ваги і обхвату грудної клітки (низькі) або тільки одного з них (негармонійний фізичний розвиток);

б) підлітки, у яких показники ваги, зросту і обхвату грудної клітки знаходяться в межах нижче середнього;

в) з низькими показниками зросту.

На основі індивідуальних відхилень будується профіль фізичного розвитку. Спочатку викреслюється сітка, де горизонтальні лінії відображають один з показників: зріст, вагу, обхват грудної клітки, а вертикальні відхилення в більшу або меншу сторону від середніх показників, виражених в сигмах. Потім індивідуальні відхилення відкладають на відповідній горизонталі і з'єднують лініями.

Гармонійним вважається такий фізичний розвиток, при якому показники, що аналізуються, розміщуються або в одній вертикальній графі, або в двох сусідніх.

При негармонійному розвитку в інтервалі між досліджуваними показниками вкладається одна графа, а при різко дисгармонійному – дві.

Приклад побудови профілю фізичного розвитку учня див. у практикумі (Великанова Л.В., Гуминский А.А. и др. – 1988. – С. 19-20).

II. Гігієнічна оцінка розмірів класної кімнати, її вентиляції та освітленості.

а) Вимірювання класної кімнати.

Гігієнічна норма робочої площі для одного учня становить – 1,25-1,5 м². Визначити кубаж повітря для 1 учня за годину (площу класу помножити на висоту та розділити на кількість учнів у класі). Гігієнічна

норма: 12-15 м³ повітря на 1 учня за 1 годину. Визначити кратність повітрообміну (скільки разів треба поміняти повітря, щоб досягти гігієнічних вимог).

б) Визначення системи вентиляції, що використовуються у досліджуваному класі (природна (фрамуги, вікна, двері) або штучна (приточна, відточна, приточно-відточна), вкажіть наявність засобів підсилення вентиляції (витяжні канали, дефлектори, кондиціонери, вентилятори та ін.).

в) Визначення величини освітленості при штучному освітленні. Величина освітленості визначається відношення сумарної потужності всіх ламп до площі підлоги. Норма для ламп розжарювання 40-48 Вт/м², для люмінесцентних ламп – 20-24 Вт/м².

г) Гігієнічна оцінка шкільних меблів:

1. Перевірте відповідність розмірів столів і стільців зросту учнів.

2. Зробіть висновок про відповідність розмірів меблів зросту учнів, провівши ряд вимірів.

Глибина сидіння (передньозадній розмір) повинна бути не менше 2/3 і не більше 3/4 довжини стегна, а профіль сидіння повинен відповідати формі стегна і сідниць. Така глибина лави забезпечує стійке і зручне положення.

Дистанція спинки – відстань по горизонталі від заднього краю кришки столу парти до спинки – є середньою величиною передньозаднього діаметра грудної клітки учня відповідної групи зростання з надбавкою 4-5 см.

Стіл парти більш зручний, якщо кришка його закріплюється під кутом нахилу 14–15°. Такий нахил кришки створює більш сприятливі умови для роботи очей при читанні і письмі. В нових ДСТУ прийнятий нахил не менше 7–12°. Розмір одного місця за столом визначається не тільки завдовжки передпліччя з кистю, але і об'ємом рухів під час письма, а також правильним розміщенням розкритого зошита.

Диференція – відстань по вертикалі між заднім краєм столу і площиною сидіння. Цей розмір рівний різниці висоти ліктя вільно опущеної руки сидячого учня і висоти сидіння з додаванням 5–6 см. Занижена або завишена диференція змушує учня опускати або піднімати праве плече під час письма, що приводить до асиметрії положення тіла і викривлення хребта, а також скорочує або збільшує відстань від очей до книг (зошитів).

Дистанція лави – відстань від краю столу до переднього краю лави по горизонталі – також є важливим розміром, від якого залежить правильне положення тіла під час письма. Дистанція лави повинна бути тільки негативною (край лави заходить за край столу) і складати не менше 4 см і не більше 8 см.

III. Гігієнічна оцінка розкладу уроків проводиться у наступній послідовності.

1. Переписати розклад років у відповідному класі.
 2. Проставити бали складності предметів і побудувати графік розподілу дисциплін за складністю на кожний день.
 3. Підрахувати загальну кількість балів по днях тижня і побудувати графік навантаження за кожний день тижня.
- Нижче наведено приклад графіка зміни складності предметів (навантаження учнів) протягом робочого дня в школі (рис. 1).

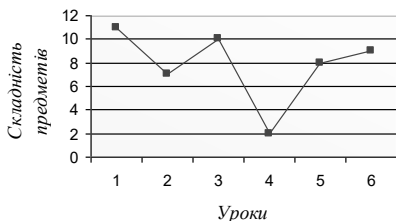


Рис. 1. Графік зміни рівня складності навчальних предметів

4. Зробити висновок щодо відповідності розкладу санітарно-гігієнічним вимогам. Запропонувати варіант розкладу, який би відповідав гігієнічним вимогам.

При складанні розкладу уроків необхідно враховувати рівень працездатності учнів протягом дня і тижня (рис. 2 і 3).

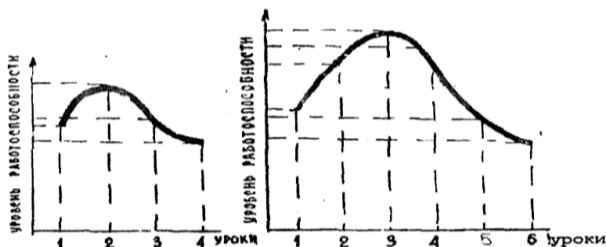


Рис. 2. Зміна працездатності учнів протягом робочого дня в молодших та старших класах

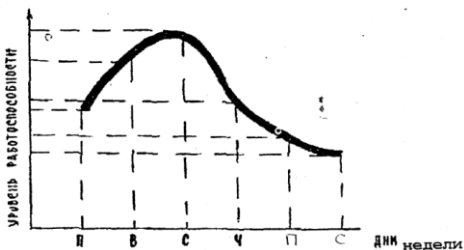


Рис. 3. Зміна працездатності учня впродовж робочого тижня

Сприятливий вплив на функціональний стан організму школярів здійснюють уроки праці і фізкультури, їх доцільно планувати в 1-х – 4-х класах на 3-му уроці, в старших класах – на 4-му уроці.

Таблиця 5

Рангова шкала складності шкільних предметів в балах

№ з/п	Навчальний предмет	Ранг складності
1	Математика	11
2	Іноземна мова	10
3	Фізика, хімія	9
4	Історія, народознавство	8
5	Рідна мова, література	7
6	Природознавство, географія, біологія	6
7	Фізкультура	5
8	Трудове навчання	4
9	Креслення	3
10	Малювання	2
11	Музика і співи	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ШКІЛЬНОЇ ГІГІЄНИ:

1. Антропова М.В. Гигиена детей и подростков. – М. : Медицина, 1982.
2. Антропова М.В. Школьная гигиена. – М. : Медицина, 1970.
3. Великанова Л.В., Гуминский А.А. и др. Лабораторный практикум по возрастной физиологии и школьной гигиене. – М.: Просвещение, 1988.
4. Ущенко З.Д., Палажченко Т.А. Возрастная физиология и школьная гигиена / Методические разработки лабораторно-практических занятий и заданий по педагогической практике для студентов всех специальностей. – Чернигов, 1984.

ПІДСУМКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Підсумки проводяться у формі заліку. Результати складання заліку заносяться в залікову екзаменаційну відомість і залікову книжку студента. Залік з педагогічної практики відбувається на підсумковій конференції після виступу старост груп практикантів.

Диференційований залік виставляється комісією, до складу якої входять методисти, що працювали зі студентами-практикантами під час педагогічної практики.

Рівень оцінки діяльності студента-практиканта визначається сумою балів, отриманих студентом-практикантом з видів робіт, представлених у таблиці, який розміщений у журналі педагогічної практики.

Студент, який не виконав навчальну програму практики, направляється на проходження повторно (без відриву від навчання) або відраховується з університету.

Зразок оформлення титульної сторінки робочого зошита

Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка

Технологічний факультет

РОБОЧИЙ ЗОШИТ
педагогічної практики
студента-практиканта _____ групи
технологічного факультету

(прізвище, ім'я та по батькові студента)

Чернігів – 2020

*Зразок оформлення титульної сторінки плану-конспекту
уроку трудового навчання*

Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка

Кафедра педагогіки, психології
і методики технологічної освіти

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
для 5-го класу ліцею № 22 м. Чернігова на тему
«ОБ'ЄКТИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Розробив: студент 41 групи
Вашук Олексій Миколайович

Узгоджено: вчитель трудового
навчання
Міньков Юрій Михайлович

_____ (підпис)

Перевірив: доцент, к. пед. н.
Джевага Григорій Васильович
Оцінка: _____

_____ (підпис)

Чернігів – 2020

*Зразок оформлення титульної сторінки плану-конспекту
уроку виховного заходу*

Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка

Кафедра педагогіки, психології
і методики технологічної освіти

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ
для 5-го класу ЗНЗ № 34 м. Чернігова на тему
«СКАЖИ, ХТО ТВІЙ ДРУГ ...»**

Розробила: студентка 43 групи
Гречаник Тетяна Валеріївна

Узгоджено: класний керівник
Винниченко Олена Михайлівна

_____ (підпис)

Перевірила: доцент, к. пед. н.
Пискун Оксана Миколаївна

Оцінка: _____ (підпис)

Чернігів – 2020

*Зразок оформлення титульної сторінки психолого-педагогічної
характеристики учня*

Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка

Кафедра педагогіки, психології
і методики технологічної освіти

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
учня 5-В класу ЗНЗ № 13 м. Чернігова
Коваленка Євгена Сергійовича

Підготував: студент 41 групи
Родинченко Сергій Анатолійович

Узгоджено: класний керівник
Баженов Сергій Васильович

(підпис)

Перевірив: доцент, к. психол. н.
Видра Олександр Григорович

Оцінка: _____
(підпис)

Чернігів – 2020

З М І С Т

<i>Вступ</i>	3
Завдання педагогічної практики	4
Права й обов'язки студента-практиканта та методистів під час проходження педагогічної практики	5
Етапи проходження педагогічної практики	7
Перелік звітної документації та вимоги до її оформлення	11
Критерії оцінювання роботи студента-практиканта	14
Методичні рекомендації до підготовки та проведення уроків трудового навчання	15
1. <i>Орієнтовна схема написання плану-конспекту уроку трудового навчання</i>	18
2. <i>Орієнтовна схема аналізу уроку трудового навчання</i>	19
3. <i>Орієнтовна схема самоаналізу уроку студентом- практикантом</i>	21
Організація виховного процесу в класі	22
1. <i>Орієнтовна схема написання плану-конспекту виховної години</i>	23
2. <i>Орієнтовна схема аналізу виховного заходу</i>	23
Вимоги до змісту психолого-педагогічної характеристики особистості учня	24
<i>Орієнтовна схема написання психолого-педагогічної характеристики особистості учня</i>	24
Рекомендації до виконання завдань із шкільної гігієни	26
Підсумки педагогічної практики	31
ДОДАТКИ	
Зразок оформлення титульної сторінки робочого зошита	32
Зразок оформлення титульної сторінки плану-конспекту уроку трудового навчання	33
Зразок оформлення титульної сторінки плану-конспекту виховного заходу	34
Зразок оформлення титульної сторінки психолого-педагогічної характеристики учня	35